

Zpráva o šetření

ve věci sociálně-právní ochrany nezletilého Davida A.

Obrátila se na mě paní A. A., bytem xxxxx, se stížností na postup Úřadu městské části Praha 14 (dále jen „OSPOD“) při výkonu sociálně-právní ochrany a kolizního opatrovnictví jejího syna Davida A. (nar. xxxx).

Dítě bylo soudním rozhodnutím svěřeno do péče jeho babičky paní B. Matka nesouhlasí s postupem OSPOD jako kolizního opatrovníka, který návrh babičky na svěření dítěte do její péče podpořil.

Stěžovatelka je osobou se zdravotním postižením, což je hlavním důvodem, pro který došlo k odebrání dítěte z její péče. Stěžovatelka namítá, že je schopna se o dítě postarat. Neměla příležitost to plně prokázat, protože až do prosince roku 2018 bydlela i se synem u babičky, které byl posléze svěřen do její péče. Matka v současnosti žije u svých rodičů, kde má připraveno zázemí pro pobyt s dítětem. Rodiče stěžovatelky v rámci soudního řízení o svěření dítěte dceři nabídli podporu v péči o dítě. Stěžovatelka OSPOD zejména vytýká, že neprověřil, zda se je schopna o své dítě postarat.

Vzhledem k trvalému bydlišti stěžovatelky byl zpočátku místně příslušným OSPOD Pardubice. V šetření jsem se však zaměřila na postup OSPOD Praha 14, jenž byl záhy ustanoven kolizním opatrovníkem a vedl spisovou dokumentaci.

V rámci šetření jsem se zaměřila na posouzení těchto otázek:

- nestrannost OSPOD,
- postup OSPOD při výkonu funkce kolizního opatrovníka Davida,
- sociální práce s rodinou.

A. Shrnutí závěrů

A.1 Nestrannost OSPOD

- OSPOD pochybil tím, že strnil babičce z otcovy strany, když se od samého počátku přiklonil na její stranu, aniž by měl dostatek informací. Jsem toho názoru, že jeho stanovisko nebylo přijato na základě objektivních zjištění, a nehájí tedy ani nejlepší zájem dítěte.

A.2 Postup OSPOD při výkonu funkce kolizního opatrovníka a výkonu sociálně-právní ochrany Davida

- Kolizní opatrovník pochybil, když nevycházel z řádně zjištěného skutkového stavu¹ a několikrát použil informace, které měl k dispozici, účelově tak, aby vyzněly v neprospěch matky.

¹ Nejlepší zájem a blaho dítěte jsou předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí (viz § 5 ZSPOD).

- OSPOD pochybil, když kroky, které podnikal, od samého počátku nesledovaly základní princip sociální práce, kterým je ochrana rodičovství a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou péči.
- OSPOD se dopustil závažného pochybení, když nezohlednil zdravotní postižení matky, nedal jí možnost, aby prokázala své rodičovské schopnosti a neposkytl jí dostatečnou pomoc a podporu s ohledem na její zdravotní omezení. Postupoval tak v rozporu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, podle které dítě nesmí být za žádných okolností odděleno od rodičů z důvodu jeho zdravotního postižení nebo zdravotního postižení jednoho či obou rodičů.

A.3 Sociální práce s rodinou týkající se konfliktu matky a babičky

- OSPOD pochybil, když neřešil napjaté vztahy mezi matkou a otcovskou babičkou a nedoporučil jim, ani jim nenařídil společnou odbornou poradenskou pomoc nebo nepoužil jiné nástroje sociální práce pro urovnání napjatých vztahů v rodině.

B. Skutková zjištění

Stěžovatelka žila s otcem dítěte již před porodem u jeho rodičů. Matka i otec dítěte jsou osobami se zdravotním postižením. Matce byla diagnostikována dětská obrna, kvůli které má sníženou pohyblivost. Pohyb však zvládá bez opory a ve známém prostředí bez doprovodu. Další její zdravotní omezení jsou dána i vrozenou tupozrakostí levého oka, kvůli níž má omezenou prostorovou orientaci. Matka se rovněž léčila pro epilepsii, medikaci již delší dobu neužívá. Pobírá částečný invalidní důchod. Otec dítěte je upoután na invalidní vozík, pobírá částečný invalidní důchod a pečuje o něj jeho matka (paní B.). Matka s otcem nejsou manželé a již nežijí ani v partnerském vztahu.

Již v době, kdy matka s dítětem pobývala v porodnici, podala babička ze strany otce (paní B.) soudu návrh na předběžné opatření na svěření dítěte do její péče. Obvodní soud pro Prahu 9 jejímu návrhu vyhověl² a Davida do její péče svěřil. Současně s vydáním usnesení o vydání předběžného opatření soud jmenoval OSPOD Praha 14 opatrovníkem pro toto řízení.

V květnu 2017 podala babička návrh na svěření dítěte do její péče³. Návrh na svěření dítěte do péče podala i matka⁴. Soud nechal pro účely soudního řízení vypracovat znalecký posudek, podle kterého je matka schopna péče o dítě v tomto jeho nízkém věku pouze za trvalé podpory blízkých osob.

Stěžovatelka namítala, že svou schopnost péče o dítě prokázala v prvních měsících jeho života, kdy otcovská babička ještě chodila do práce na noční směny a ona o něj přes noc a zčásti i přes den sama pečovala. Dále opakovaně upozorňovala na velmi špatné vztahy s babičkou a na to, že ji fakticky k péči o dítě nepustí. To, že jejich problematický vztah může mít negativní dopad na dítě, připustil i OSPOD.

2 Usnesením ze dne 4. 4. 2017.

3 Viz návrh babičky na svěření nezletilého do péče třetí osoby ze dne 2. 5. 2017.

4 Viz „Vyjádření k návrhu – svěření nezletilého Davida A., nar. xxxx, do péče paní B.“ ze dne 7. 6. 2017.

Matka v rámci soudního řízení navrhovala, že bude se synem bydlet u svých rodičů. Ti byli ochotni přizpůsobit své poměry v domácnosti i pracovní dobu tak, aby jí mohli poskytovat potřebnou pomoc v péči o dítě. V době od 20. 8. 2018 do 7. 9. 2018 pobývala matka i s dítětem v nemocnici na tzv. „zácvikovém pobytu“, kde měla osvědčit, případně získat potřebné schopnosti péče o dítě. OSPOD jako kolizní opatrovník provedl opakovaně šetření v bydlišti prarodičů B., provedl pohovory se všemi prarodiči a matkou a požádal o vyjádření ošetřující lékaře matky. OSPOD rovněž matce zprostředkoval pomoc neziskové organizace X (dále jen „nezisková organizace“), která jí měla v rámci návštěv v domácnosti pomoci s rozvojem rodičovských kompetencí. V rámci soudního řízení o svěřeni dítěte do péče kolizní opatrovník navrhl, aby soud dítě svěřil do péče babičky.

V listopadu 2018 soud vynesl konečný rozsudek⁵, kterým svěřil nezletilého Davida do péče jeho otcovské babičky paní B. Matka se proti rozhodnutí odvolala⁶. Stěžovatelka žila s dítětem ve společné domácnosti s prarodiči B. až do prosince 2018, kdy ji babička z bytu vystěhovala.

C. Právní hodnocení

C.1 Nestrannost OSPOD

OSPOD má postupovat v zájmu dítěte a jeho nestranný přístup k oběma stranám je nezbytným předpokladem řádného výkonu sociálně-právní ochrany dětí.

Správní řád⁷ upravuje zásadu rovného postavení stran, když stanoví, že dotčené osoby mají při uplatňování svých procesních práv rovné postavení. Správní orgán by měl postupovat vůči dotčeným osobám nestranně.

V březnu 2017 obdržel místně příslušný Městský úřad Pardubice (dále jen „OSPOD Pardubice“) oznámení z porodnice⁸ o tom, že má v péči Davida a jeho matku po porodu. Ve zprávě je uvedeno, že se jednalo o nesledované těhotenství, matka zatím nemá vše pro dítě připraveno, ale již oslovila Charitu s žádostí o pomoc. Také je v ní uvedeno, že matka péči o dítě zatím zvládá. Nemocnice žádala OSPOD o vyjádření, zda bude matku i s dítětem možno propustit do domácího prostředí. OSPOD Pardubice proto požádal OSPOD v místě faktického pobytu matky, jímž byl OSPOD Praha 14, o prošetření poměrů v rodině⁹.

Podle spisové dokumentace OSPOD hovořil s otcovskou babičkou¹⁰ a provedl šetření poměrů v aktuálním bydlišti matky, tedy u prarodičů B.¹¹ Šetření se uskutečnilo ještě v době, kdy byla matka i s dítětem v porodnici.

5 Viz rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9, č. j. 62 Nc 2531/2017, ze dne 14. 11. 2018.

6 Viz „Odvolání matky dítěte paní A. A.“ ze dne 12. 12. 2018.

7 Ustanovení § 7 odst. 1 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.

8 Oznámení z nemocnice ze dne 27. 3. 2017.

9 Viz e-mail OSPOD Pardubice určený OSPOD Praha 14 ze dne 27. 3. 2017.

10 Viz e-mail sociální pracovnice OSPOD Pardubice určený OSPOD Praha 14 ze dne 28. 3. 2017.

11 Viz informace ve zprávě pro soud (ze dne 28. 3. 2017) o šetření v rodině, které proběhlo dne 27. 3. 2017.

Ještě před tím, než otcovská babička podala návrh na předběžné opatření o svěření dítěte do péče a než byl OSPOD pověřen kolizním opatrovnictvím, vypracoval zprávu pro soud¹², ve které soudu popisuje poměry v rodině zjištěné sociálním šetřením. Doslovně je ve zprávě uvedeno, že babička „byla poučena o možnostech řešení a bude podávat v nejbližších dnech návrh na svěření dítěte do péče 3. osoby“. Dále je ve zprávě popsáno materiální zázemí rodiny (bytová a finanční situace), to že rodina připravila materiální zázemí pro dítě (postýlka, kočárek atd.) a vyjádření prarodičů a partnera matky (otce dítěte) k osobě matky. Prarodiče B. a otec dítěte uvedli, že matka neovládá žádné domácí práce, nevaří a babičce nepomáhá s domácností. OSPOD ve zprávě například nezmínil vyjádření porodnice o tom, že matka péči o dítě zatím zvládá bez problémů. Je v ní uvedeno, že „...Přiznala, že vše potřebné pro dítě zatím nemá připravené“, zatímco ve zprávě z porodnice¹³ se píše, že „...vše potřebné pro dítě zatím nemá připravené, ale zkontaktovala Charitu na Černém Mostě p. D. – dobrovolnici, tel. xxxxx, která jí přislíbila určitou pomoc.“ OSPOD přitom ve zprávě pro soud uvedl, že s touto Charitou spolupracuje navrhovatelka.

Následně byl nezletilý David předběžným opatřením soudu ze 4. 4. 2017 svěřen do péče babičky. Dne 3. 5. 2017 pak podala babička návrh na svěření Davida do její péče a dne 4. 5. 2017 byl OSPOD Praha 14 jmenován kolizním opatrovníkem pro toto řízení.

OSPOD Praha 14 pak provedl dne 24. 5. 2017 šetření v rodině¹⁴. Nezletilý David byl v době šetření u tety, OSPOD tedy neměl možnost vidět babičku ani matku dítěte v interakci s ním. V záznamu ze šetření OSPOD konstatoval „povrchový nepořádek v pokoji rodičů“. Matka v průběhu šetření uvedla, že se vzhledem ke svému zdravotnímu stavu bojí syna koupat, babička zase OSPOD sdělila, že matka vůbec nepomáhá a obtížně se stará sama o sebe. OSPOD matce nabídl pomoc neziskové organizace pro posílení rodičovských kompetencí, na což matka nereagovala a uvedla „že se snaží“.

Poté OSPOD vypracoval zprávu dne 25. 5. 2017 pro soud¹⁵, ve které navrhl, aby soud vyhověl návrhu babičky a Davida svěřil do její péče. Ve zprávě je uvedeno, že praktická lékařka se pochvalně vyjadřuje o péči babičky a zázemí pro dítě je u babičky připraveno. OSPOD ve zprávě píše, že otec dítěte by si přál, aby se matka více zapojovala do péče o syna a že babička při šetření uvedla, že matka nerespektuje její rady. Ze spisové dokumentace je zřejmé, že v době, kdy sociální pracovnice zprávu psala, ještě ani jednou neviděla dítě a s jeho matkou hovořila pouze jednou při sociálním šetření.

Pohovor s matkou OSPOD provedl až čtyři dny poté, a to dne 29. 5. 2017¹⁶. Stěžovatelka v rámci pohovoru mimo jiné uvedla, že ji otcovská babička nepustí k péči o syna. Cituji: „...Mohla bych vařit, ale paní B. vždy uvaří dříve. Umím péct, umím všechno. Chci svoje dítě do své péče. Já musím chodit jen s dozorem. Mám DMO – lehkou. Mám problém s orientací v prostoru, jezdila jsem vše zařizovat v doprovodu s někým... Zkontaktovala jsem se s místní

12 Zpráva pro Obvodní soud pro Prahu 9 ze dne 28. 3. 2017.

13 Oznámení nemocnice ze dne 27. 3. 2017.

14 Viz záznam o výsledcích šetření v rodině ze dne 24. 5. 2017.

15 Viz zpráva ze dne 25. 5. 2017.

16 Viz záznam z ústního jednání na OSPOD dne 29. 5. 2017.

Charitou, ptala jsem se, jestli mi mohou nějak pomoci.“ Dále stěžovatelka OSPOD informovala o tom, že by se synem chtěla bydlet u svých rodičů, kteří mají rodinný dům o velikosti 3+1, který by se mohl upravit tak, aby za nimi mohl jezdit i otec dítěte.

Dne 7. 6. 2017 podala i stěžovatelka návrh na svěřením dítěte do její péče. V návrhu zejména namítá, že dítě bylo svěřeno do péče babičky na základě jednostranných a nepravdivých informací navrhovatelky paní B. Stěžovatelka rovněž upozorňuje na přátelský vztah sociální pracovnice k babičce a uvádí, že sociální pracovnice je vůči ní zaujatá.

Stěžovatelka navázala na doporučení OSPOD spolupráci s dobrovolnickou organizací, která ji měla podpořit v posílení rodičovských kompetencí. Ve zprávě z února 2018¹⁷ je uvedeno, že z naplánovaných jedenácti schůzek se uskutečnila čtyři setkání. Dvě zrušila dobrovolnice a matka zrušila pět schůzek. Dále je ve zprávě uvedeno, že domluva s matkou byla v pořádku a spolupráci s rodinou ukončila dobrovolnická organizace „...z důvodu neplnění podmínek pro spolupráci. ...Při příchodu nebyl nastaven prostor – fyzický či mentální – pro spolupráci s matkou (nebyl vytvořen prostor, kde by se dobrovolnice mohla věnovat pouze matce s dítětem, aby spolu mohly pracovat na předem domluvené zakázce, babička měla tendence vměšovat se, nebo v bytě byla návštěva apod.). V rodině byla opakovaně velmi napjatá atmosféra (např. při jednom setkání proběhlo slovní napadání dobrovolnice babičkou). Přestože matka stála o spolupráci a babička mluvila o podpoře spolupráce, toto se bohužel nevedlo. Vyhodnotili jsme stávající situaci jako nevhodnou pro nácvik matky v péči o dítě. Setkávání matky s dobrovolnicí se tak mělo účinkem... Matka byla ráda za pomoc a podporu, při setkání se snažila starat o syna. Bylo vidět, že ho umí chovat, utišit, má k němu vybudovaný vztah. V těchto činnostech byla spíše nejistá. Nebylo však zřejmé, zda tato nejistota pramenila z matky samé, či z atmosféry neustálé kontroly ze strany babičky...”

Při jednání před soudem dne 11. 6. 2018¹⁸, při projednávání výsledků znaleckého posudku se znalkyněmi, které jej vypracovaly, se OSPOD jako kolizní opatrovník vyjadřoval i ke spolupráci matky s dobrovolnickou organizací. Kolizní opatrovník soudní znalkyni upozornil na skutečnost, že matka schůzku s dobrovolnickou organizací sama 5x zrušila, a to těsně před jejím realizováním, takže k naplnění plánu nikdy nedošlo. Znalkyně pak na základě této informace došla k závěru, že uvedená skutečnost vypovídá o přetrvávajícím nezodpovědném přístupu matky. Kolizní opatrovník však soudní znalkyni neupozornil na pravý důvod ukončení spolupráce mezi stěžovatelkou a dobrovolnickou organizací, kterým byla skutečnost, že nebyl vytvořen prostor vhodný pro spolupráci, neboť babička měla tendenci vměšovat se do jednání. Podobně v IPODu ze dne 20. 8. 2018 je uvedeno, že „Matka spolupracovala s organizací X, ale spolupráce nebyla dobrá. Matka nenavázala spolupráci s výše uvedenou organizací.“ Je zřejmé, že OSPOD nebral v potaz pravý důvod ukončení spolupráce s touto organizací.

Ze spisové dokumentace tedy vyplývá, že OSPOD od počátku zaujal jednostranný postoj k celé situaci. Ještě v době, kdy byla matka s dítětem v porodnici, jednal s otcovskou babičkou a ze zprávy pro soud ze dne 28. 3. 2017 je zřejmé, že namísto toho, aby nabídl

¹⁷ „Zpráva o spolupráci s organizací X“ ze dne 27. 2. 2018.

¹⁸ Viz protokol o jednání č. j. 62 Nc 2531/2017, ze dne 11. 6. 2018.

matce potřebnou podporu, informoval babičku o tom, že může požádat o svěřeni dítěte do své péče. Babička návrh na předběžné opatření skutečně podala a OSPOD ji podpořil zmiňovanou zprávou pro soud ze dne 28. 3. 2017. Jsem toho názoru, že zpráva nebyla zcela objektivní, neboť na situaci nahlíží pouze z pohledu otcovské babičky a některé podstatné skutečnosti vůbec neuvádí (viz výše).

V květnu 2017 OSPOD soudu navrhl¹⁹, aby vyhověl návrhu babičky a nezletilého jí svěřil do péče, aniž by viděl dítě, provedl řádný pohovor s matkou, pozoroval matku s dítětem v interakci atp. Pohovor s matkou OSPOD provedl až čtyři dny po podání návrhu soudu. Předtím se s ní setkal pouze jednou, v rámci místního šetření. Během tohoto šetření nebylo dítě doma (bylo u jeho tety).

Dospěla jsem tedy k závěru, že OSPOD od samého počátku nepostupoval vůči dotčeným osobám nestranně, což je nezbytným předpokladem řádného výkonu sociálně-právní ochrany dětí. Prostudováním spisové dokumentace jsem nabyla přesvědčení, že si OSPOD učinil názor na věc ještě předtím, než se setkal s matkou a soudu navrhl svěřeni dítěte do péče babičky, aniž by měl možnost matku nebo babičku pozorovat v interakci s dítětem. Matka neměla jakoukoli možnost projevit, zda a jak péči o dítě zvládá. Pohovor s matkou OSPOD provedl až poté, co k celé věci zaujal stanovisko. Ze spisové dokumentace je patrné, že OSPOD několikrát použil účelově informace, které měl k dispozici, tak že vyzněly v neprospěch matky. **OSPOD pochybil tím, že stranil babičce z otcovy strany, když si učinil názor na celou situaci bez znalosti celé věci a přiklonil se od samého počátku na její stranu, aniž by měl dostatek informací. Jeho stanovisko nebylo přijato na základě objektivních zjištění, a nehájí tedy ani nejlepší zájem dítěte.**

C.2 Postup OSPOD při výkonu funkce kolizního opatrovníka a výkonu sociálně-právní ochrany Davida

Ačkoli o svěřeni dítěte do péče vždy rozhoduje soud, nelze pominout roli kolizního opatrovníka, jehož názor a doporučení mnohdy zcela zásadně ovlivňují konečné rozhodnutí soudu. Jeho stanovisko proto musí být přijato na základě objektivních zjištění, musí být dostatečně odůvodněno a vždy hájit nejlepší zájmy dítěte.²⁰ Je povinen soud informovat o všech podstatných skutečnostech, které má k dispozici a které by mohly mít vliv na rozhodování soudu o poměrech dítěte, a je povinen formulovat i své vlastní návrhy.

¹⁹ Ve zprávě ze dne 25. 5. 2017.

²⁰ Nejlepší zájem a blaho dítěte jsou předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí (viz § 5 ZSPOD).

Kolizní opatrovník má v řízení před soudem procesní práva a povinnosti jako ostatní účastníci řízení. K jeho povinnostem patří i povinnost navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení²¹ nebo sdělit soudu skutečnosti, které mají význam pro dané řízení²². Kolizní opatrovník rovněž musí vycházet z řádně zjištěného skutkového stavu.

Podle Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením²³ „nesmí být dítě za žádných okolností odděleno od rodičů z důvodu jeho zdravotního postižení nebo zdravotního postižení jednoho či obou rodičů a státy, které jsou smluvní stranou této úmluvy, poskytují osobám se zdravotním postižením při plnění jejich rodičovských povinností odpovídající podporu.“

Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte²⁴.

C.2.1 Postup OSPOD

OSPOD jako kolizní opatrovník provedl řadu kroků. Po sociálním šetření ze dne 24. 5. 2017 uskutečnil další šetření dne 14. 7. 2017²⁵, při kterém měla sociální pracovnice poprvé možnost vidět dítě. OSPOD zprávu ze šetření uzavřel konstatováním, že babička je zvyklá obratně řešit péči o domácnost. Nabízí svou pomoc matce, ale ta ji odmítá, současně ale pro celkové vytížení nemá možnost posilovat matku v její rodičovské roli. Proto OSPOD chtěl zajistit pomoc dobrovolnice, která by matce v tomto směru pomohla. Další šetření se uskutečnilo dne 27. 7. 2017²⁶.

V září 2017²⁷ provedl OSPOD Pardubice na dožádání²⁸ místní šetření v místě trvalého bydliště matky (u jejích rodičů). Stav domácnosti byl shledán v pořádku, ve zprávě je uvedeno, že prarodiče stěžovatelce připravují téměř bezbariérové bydlení v přízemí domu (s jedním schodem) a také se v ní píše, že rodiče jsou připraveni být své dceři maximálně nápomocni. Jsou přesvědčeni, že matka péči o Davida zvládne i sama, ale budou na ni dohlížet.

21 Ustanovení § 118 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OSŘ“).

22 Ustanovení § 128 OSŘ.

23 Viz článek 23 odst. 4, věta druhá, a článek 23 odst. 2, věta druhá Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením, vyhlášené pod č. 10/2010 Sb. m. s.

24 Viz ustanovení § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

25 Viz Záznam o výsledcích šetření v rodině dne 14. 7. 2017.

26 Viz Záznam o výsledcích šetření v rodině ze dne 27. 7. 2017.

27 Viz zpráva z prošetření poměrů v rodině vypracovaná OSPOD Pardubice, ze dne 21. 9. 2017.

28 Viz Žádost o prošetření poměrů ze dne 30. 8. 2017.

V březnu 2018 byl vypracován znalecký posudek²⁹, ve kterém je uvedeno, že „...je v současnosti péče matky o dítě možná pouze s trvalou podporou blízkých osob. Po odborném nácviku je vhodné situaci průběžně vyhodnocovat, zda potřeba trvalé podpory trvá.“

OSPOD provedl ještě několik pohovorů s otcovskou babičkou Davida³⁰, pohovor s matkou³¹ a v říjnu 2018 další místní šetření v rodině³². Otcovská babička v pohovorech opakovaně uváděla, že péče matky o dítě je nedostatečná, matka ji nedoprovází k pediatrovi, neuklízí (babička musí uklízet i po matce dítěte), v noci si není schopna pohlídat čas krmení a babička musí k dítěti vstávat. Chová se k nim arogantně, drze, povýšeně a zvyšuje na ni hlas³³. Matka zase uváděla³⁴, že se o dítě stará od 19.00 hod. do 7.00 hod. ráno, kdy je babička v práci, a pak ještě dopoledne v době, kdy babička spí po noční službě. Uvedla, že babička je zlou a konfliktní osobou, je na ni agresivní, hrubá, přidělila matce místo na spaní pouze na zemi, bere jí její věci, vše jí čte, kontroluje, činí jí naschvály. Také uvedla, že babička dítěte odmítá matce dítě svěřovat, aby pak mohla uvádět, že se matka není schopna o něj postarat.

V říjnu OSPOD rovněž vypracoval zprávu pro soud³⁵. Ve zprávě popsal výsledky sociálních šetření, která v rodině provedl, a také v ní tlumočí tvrzení babičky z otcovy strany, ve kterých babička zmiňuje nedostatečnost v péči matky. Zpráva neuvádí žádné z výhrad, které uvedla matka vůči otcovské babičce (při ústním jednání dne 29. 5. 2017 a dne 26. 7. 2017).

V červnu proběhlo soudní jednání³⁶, na kterém se k věci vyjadřovaly zejména soudní znalkyně. Soudní znalkyně PhDr. Simona Měchová uvedla, že za nejrizikovější považuje období, než dítě nabude předškolního věku, poté již by se dalo uvažovat o samostatné péči matky (pokud bude chlapec zodpovědný). Znalkyně nebyla proti péči matky v případě, že bude mít 24hodinovou podporu rodičů. Rovněž uvedla, že „...Matka však má své dítě velice ráda, je schopna přiměřeně reagovat na jeho potřeby, toto se ukázalo z vyšetření

29 Soudně znalecký posudek ve věci péče o nezletilého Davida A., nar. xxxx, doručený obvodnímu soudu pro Prahu 9 dne 21. 3. 2018. V závěru posudku je uvedeno, že „...osobnost matky je méně zralá...nemá žádné duševní onemocnění, ale základní diagnóza dětská mozková obrna ovlivňuje její motorické schopnosti (pomalejší tempo při chůzi) a kvalitu kognitivních funkcí ve smyslu menší pružnosti, mírně zhoršené schopnosti plánovat a předvídat dlouhodobé důsledky. Mezi její další diagnózy patří epilepsie, skolióza a vrozená oční vada, která má vliv na omezení prostorové orientace (v novém prostředí potřebuje doprovod)... Výchovné schopnosti matky jsou i mimo zdravotní omezení zatím málo rozvinuté, s mateřskou rolí je však pozitivně identifikována a motivována se učit... posuzovaná má mírně zhoršené kognitivní a motorické funkce, které omezují její schopnost pečovat o nez. – jako riziková je zejména její snížená reakční rychlost, která může nez. ohrozit, a to s ohledem na dosud velmi nízký věk dítěte, které je zcela závislé na pečujících osobách... Ze znaleckého hlediska je v současnosti péče matky o dítě možná pouze s trvalou podporou blízkých sob. Po odborném nácviku je vhodné situaci průběžně vyhodnocovat, zda potřeba trvalé podpory trvá... Matka má se synem pozitivní vztah a je v zájmu nez. Davida tento vztah udržovat a dále rozvíjet...“

30 Záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 18. 6. 2018, průběžný záznam ze dne 27. 6. 2018, záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 22. 8. 2018, záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 10. 10. 2018.

31 Záznam z ústního jednání na OSPOD ze dne 10. 10. 2018.

32 Viz záznam o výsledcích šetření v rodině ze dne 18. 10. 2018.

33 Viz vyjádření babičky ze dne 5. 9. 2017.

34 Viz „Vyjádření k návrhu – svěřeni nezletilého Davida A., nar. xxxx, do péče paní B.“ ze dne 7. 6. 2017.

35 Viz zpráva o prošetření poměrů pro Obvodní soud pro Prahu 9 ze dne 18. 10. 2018.

36 Viz protokol o jednání č. j. 62 Nc 2531/2017, ze dne 11. 6. 2018.

a z přímé interakce, je důležité dát matce možnost a šanci. Pokud by se toto nezlepšilo, tak je potom možno uvažovat o změně výchovy. Pokud by byl nezl. svěřen do péče navrhovatelky, měl by být jeho styk s matkou stanoven v co nejširším měřítku, neboť dosud se spolu vídali každý den.“ Druhá znalkyně MUDr. Petra Uhlíková v rámci řízení uvedla, že k návrhu matky by se připojila v případě, že by jejím pobytem v dětském centru byla prokázána schopnost dlouhodobě pečovat o nezletilého. Závěrem uvedla, že se domnívá, že je vhodné, aby dítě měla v péči otcovská babička, pokud se neprokáže, že matka je schopna samostatné péče o dítě.

V době od 20. 8. 2018 do 7. 9. 2018 podstoupila stěžovatelka pobyt se synem v dětském centru nemocnice. Dětské centrum o průběhu pobytu vystavilo zprávu³⁷, která uvádí, že matka péči o dítě zvládala dobře, zpočátku pod zvýšeným a následně i pod běžným dohledem personálu. Dětské centrum doporučilo, aby v případě, že dítě bude svěřeno do její péče, byla matce poskytnuta průběžná podpora a dohled nad péčí o dítě³⁸.

Kolizní opatrovník v rámci soudního řízení navrhl, aby byl nezletilý svěřen do péče navrhovatelky, tedy babičky paní B. Argumentoval zejména celkovou osobností matky a tím, že matka podle názoru znalkyň potřebuje 24hodinový dohled při péči o dítě. Dále uvedl, že matka sice absolvovala pobyt v dětském centru, ale jednalo se o poměrně krátkou dobu a měla tu k dispozici nepřetržitě personál centra. Rovněž uvedl, že dosavadní péče babičky o dítě je bezproblémová a také upozornil na to, že v minulosti měla matka konflikt se svými rodiči. Pokud by došlo k dalšímu konfliktu mezi matkou a jejími rodiči, mohlo by to ohrozit 24hodinový dohled nad péčí matky o dítě.

Dne 14. 11. 2018 vynesl soud rozsudek, kterým svěřil nezletilého Davida do péče otcovské babičky paní B.³⁹ Matka se proti rozhodnutí odvolala.

C.2.2 Vlastní zhodnocení

Mám-li zhodnotit postup OSPOD jako kolizního opatrovníka, nemohu říci, že by v tomto případě nebyl aktivní. V průběhu jednoho a půl roku provedl řadu pohovorů, zejména s otcovskou babičkou, několikrát provedl místní šetření v bydlišti dítěte, hovořil s matkou dítěte, kontaktoval i prarodiče z matčiny strany a nechal provést místní šetření v jejich domácnosti a také si vyžádal stanoviska ošetřujících lékařů matky.

Nedostatky jsem našla spíše v tom, jakým způsobem získané informace průběžně vyhodnocoval a interpretoval. Dle mého názoru věnoval zvýšenou pozornost spíše tomu, co uváděla otcovská babička, než tomu, co se dozvěděl od matky a od odborníků, s nimiž

37 Viz „Zpráva o průběhu pobytu v DC vydaná na žádost JUDr. E. F.“ ze dne 7. 9. 2018.

38 Cituji ze zprávy: „...Paní A. A. základní péči o dítě v podmínkách DC – zpočátku pod zvýšeným, následně pod běžným dohledem personálu DC – zvládala. Respektovala denní režim dítěte. Procházky matky s dítětem v areálu DC probíhaly zpočátku v doprovodu personálu nebo jiné vhodné osoby, v dalším průběhu pobytu chodila matka ven sama se synem pod občasným dohledem personálu... I vzhledem k jejímu tělesnému handicapu je nezbytné v této edukaci s ohledem na rozvoj schopnosti a motoriky dítěte i nadále pokračovat. Během pobytu měla snahu tato doporučení akceptovat... Propuštění z DC je téměř po 3týdenním pobytu na žádost matky, z pohledu DC je propuštění namístě, matka byla edukována. ... V případě svěřením dítěte do péče matky doporučujeme, vzhledem k její osobní anamnéze, její průběžnou podporu, edukaci a dohled nad péčí o dítě.“

39 Viz Rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 9, č. j. 62 Nc 253/2017, ze dne 14. 11. 2018.

spolupracovala (dobrovolnická organizace, zpráva nemocnice). Jak jsem uvedla v předchozím bodě (viz C. 1), z materiálů je zřejmé, že OSPOD se ještě před tím, než byl ustanoven kolizním opatrovníkem, a bez podrobnějšího a objektivního zhodnocení situace přiklonil na stranu otcovské babičky.

Ani následně, již v roli kolizního opatrovníka, nepostupoval nestranně. Jsem toho názoru, že v první řadě měl OSPOD poskytnout matce zvýšenou podporu a součinnost, aby mohla sama pečovat o své dítě. Podpory se matce mělo dostat tím spíše, že spadá do skupiny velmi zranitelných osob se zdravotním postižením. Zájmem dítěte je, aby mohlo vyrůstat se svými rodiči a úkolem státu a organizací, které stát plněním těchto úkolů pověřil, je podpora osob se zdravotním postižením.

Postup OSPOD je o to více zarážející, že zdravotní omezení stěžovatelky jsou spíše lehčího charakteru. Ona sama pobírá jen částečný invalidní důchod a převážnou většinu každodenních činností zvládá bez dopomoci cizí osoby. Stěžovatelka sama od počátku navrhovala smysluplné řešení v situaci, kdy znalkyně požadovaly 24hodinovou podporu blízké osoby při vykonávání péče o dítě, již měla být pomoc a ubytování u jejích rodičů. Rovněž rodiče matky se opakovaně vyjádřili v tom smyslu, že matku plně podpoří, a připravili pokoj se sociálním zázemím v přízemí jejich rodinného domu, kde se mohla matka s dítětem ubytovat. Matka se synem u rodičů ostatně trávila řadu víkendů i delších pobytů a OSPOD nezaznamenal žádné komplikace nebo problémy během těchto pobytů.

OSPOD přesto situaci vyhodnotil tak, že nabízená pomoc rodičů neposkytuje dostatečnou záruku toho, že matka bude schopna dítěti poskytnout řádnou péči. Místo toho navrhl soudu, aby dítě svěřil do péče babičce. Argumentoval mimo jiné tím, že stěžovatelka měla v minulosti, ještě než odešla do Prahy za svým partnerem, se svými rodiči konflikty. OSPOD vůbec nezvažoval možnosti další pomoci v případě, že by matka se synem bydlela u svých rodičů. Mohl za tím účelem kontaktovat OSPOD Pardubice nebo místní pomáhající organizace.

Při pohovoru se sociálními pracovníky OSPOD, který provedly v rámci šetření na OSPOD dne 30. 1. 2019 pracovnice Kanceláře veřejného ochránce práv, klíčová sociální pracovnice uvedla, že OSPOD navrhl svěření nezletilého Davida do péče babičky zejména s ohledem na závěry znaleckého posudku. V této souvislosti bych chtěla zdůraznit, že roli kolizního opatrovníka v soudním řízení je formulovat své vlastní návrhy. **Názor na věc by si měl tedy učinit na základě poznatků z vlastní činnosti a znalecký posudek by neměl být hlavním důvodem pro vytvoření jeho stanoviska. Kromě toho nelze říci, že by ze znaleckého posudku vyplývalo, že matka není schopna péče o dítě. Znalkyně požadovaly, aby matka měla k dispozici neustálou podporu blízké osoby. Za této situace měl OSPOD spíše hledat vhodná řešení, jak matce v tomto případě podporu zajistit. Ze šetření však vyplývá, že OSPOD žádná taková řešení nehledal.**

OSPOD by měl v první řadě vycházet z toho, že předním zájmem a právem dítěte je právo na rodičovskou výchovu⁴⁰. Matka měla dostat možnost, aby projevila své rodičovské

40 Článek 32 odst. 4 zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod, stanoví: „Péče o děti a jejich výchova je právem rodičů; děti mají právo na rodičovskou výchovu a péči. Práva rodičů mohou být omezena a nezletilé děti mohou být od rodičů odloučeny proti jejich vůli jen rozhodnutím soudu na základě zákona.“ Podle ustanovení § 5 zákona o sociálně-právní ochraně dětí je předním hlediskem sociálně-právní ochrany zájem a blaho dítěte,

schopnosti a mělo se jí dostat dostatečné podpory, aby své kompetence v této oblasti případně zlepšila. Matce měla být vzhledem k jejímu zdravotnímu postižení poskytnuta zvýšená podpora a ochrana ze strany státu prostřednictvím OSPOD. **Návrh na odebrání dítěte z péče matky by měl být v takovém případě až zcela krajním krokem za situace, kdy matka jednoznačně není schopna se o dítě přes veškerou podporu a pomoc postarat.**

Jediná podpora, které se matce v tomto směru dostalo, byla pomoc poskytovaná dobrovolnickou organizací. OSPOD uvádí, že ukončení spolupráce došlo z důvodů na straně matky, ze zprávy dobrovolnickou organizací však vyplývá, že nebyl vytvořen prostor pro spolupráci, kdy otcovská babička zasahovala do průběhu setkávání a také pro celkově velmi vypjatou atmosféru v rodině. Tyto skutečnosti (ač je namítala i stěžovatelka) OSPOD za celou dobu spolupráce s rodinou nijak nezohlednil (viz bod C.3).

Kolizní opatrovník pochybil, když nevycházel z řádně zjištěného skutkového stavu⁴¹ a několikrát použil informace, které měl k dispozici, účelově tak, aby vyzněly v neprospěch matky.

OSPOD pochybil, když kroky, které podnikal, od samého počátku nesledovaly základní princip sociální práce, kterým je ochrana rodičovství a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou péči.

OSPOD se dopustil závažného pochybení, když nezohlednil zdravotní postižení matky, nedal jí možnost, aby projevila své rodičovské schopnosti a neposkytl jí dostatečnou pomoc a podporu s ohledem na její zdravotní omezení. Postupoval tak v rozporu s Úmluvou o právech osob se zdravotním postižením, podle které dítě nesmí být za žádných okolností odděleno od rodičů z důvodu jeho zdravotního postižení nebo zdravotního postižení jednoho či obou rodičů.

C.3 Sociální práce s rodinou týkající se konfliktu matky a babičky

Mezi preventivní a poradenská oprávnění OSPOD lze zařadit kromě jiného i doporučení odborné poradenské pomoci. V případě, že špatné vztahy rodičů či osob odpovědných za výchovu dítěte negativně zasahují do jeho života, měl by OSPOD tyto osoby nejprve motivovat ke spolupráci a doporučit jim, aby využily odborné poradenské pomoci (např. rodinné terapie nebo spolupráce s mediátorem). V případě, že ji nevyužijí dobrovolně a je to třeba v zájmu dítěte, měl by OSPOD odbornou poradenskou pomoc nařídit.⁴²

OSPOD byl od samého počátku informován o napjatých vztazích v rodině, zejména mezi otcovskou babičkou a matkou dítěte, o čemž ho informovala jak matka, tak i babička. Nepříznivá rodinná atmosféra zkomplikovala rovněž spolupráci matky s dobrovolnickou organizací (viz bod C. 1), a proto byla i ukončena.

ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.

41 Nejlepší zájem a blaho dítěte jsou předním hlediskem sociálně-právní ochrany dětí (viz § 5 ZSPOD).

42 Ustanovení § 12 odst. 1 písm. b) a ustanovení § 13 odst. 1 písm. c) zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Podle záznamu z června 2018⁴³ se na OSPOD dostavila babička, aby se poradila, co má dělat. Uvedla, že stěžovatelka je velmi zlá na jejího syna (otce dítěte) a vyjádřila své obavy, aby se její syn nezhroutil. Podle záznamu z jednání sociální pracovnice babičku upozornila, že pobyt matky v jejím bytě není nutný a „...je určitě namístě matce sdělit, že se má vystěhovat...“ S matkou OSPOD věc neprojednal, ani nenavrhl žádné další řešení situace.

Při šetření na OSPOD, které zaměstnankyně Kanceláře veřejného ochránce práv uskutečnily dne 30. ledna 2019, se sociální pracovnice vyjádřily tak, že jejich představa byla taková, že matka bude i s dítětem dlouhodobě pobývat u otcovské babičky a až dítě povyroste a bude méně závislé na péči druhé osoby, uvažoval OSPOD o případném svěřeni dítěte zpět do péče matky.

Měl-li OSPOD skutečně takovou představu řešení celé situace, nekoresponduje s ním doporučení sociální pracovnice, aby babička matku vystěhovala. OSPOD měl naopak podniknout kroky směřující ke zklidnění vypjaté rodinné atmosféry. Mohl uspořádat společné projednání situace s matkou a babičkou na OSPOD, doporučit, případně i nařídit stěžovatelce a babičce využití odborné poradenské pomoci, uspořádat ve věci případovou konferenci atp. Spisová dokumentace však nehovoří o žádném kroku, který by OSPOD v tomto směru za celou dobu činil.

OSPOD pochybil, když neřešil napjaté vztahy mezi matkou a otcovskou babičkou a nedoporučil jim, případně nenařídil společnou odbornou poradenskou pomoc nebo nevyužil jiné nástroje sociální práce pro urovnání napjatých vztahů v rodině. Doporučení, aby babička matku z bytu vystěhovala, dle mého názoru nesleduje zájem a blaho dítěte, které (ač bylo svěřeno do péče babičky) je zvyklé na každodenní blízký kontakt s matkou, má k ní vybudovaný kladný vztah a zachovávání vztahu k matce je v jeho zájmu.

Závěrem bych chtěla upozornit na skutečnost, že matka poté, co žila se svým synem a byli zvyklí na každodenní kontakt, žije nyní u svých rodičů cca 90 km od bydliště svého syna. **I vzhledem k jejím zdravotním omezením je za této situace obtížné vytvořit podmínky, aby měla co nejširší styk se svým synem.** Protože soud ve svém rozhodnutí styk matky s dítětem na OSPOD neupravil a vztahy matky s otcovskou babičkou mohou být zcela logicky i nadále velmi napjaté, měl by **OSPOD přispět k vytvoření dohody mezi oběma stranami o co nejširším styku matky se synem. Je možné, že matka bude potřebovat určitou pomoc k tomu, aby mohla být se synem v pravidelném co nejširším styku do doby, než případně soud rozhodne o výchově jinak. K tomu by jí OSPOD měl být nápomocen.**

D. Informace o dalším postupu

V postupu Úřadu městské části Praha 14 při výkonu sociálně-právní ochrany nezletilého Davida A. jsem shledala pochybení (viz bod A. této zprávy).

Zprávu zasílám starostovi městské části Praha 14 a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva

⁴³ Viz průběžný záznam ze dne 27. 6. 2018.

shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

O svých zjištěních a závěrech informuji rovněž stěžovatelku.

Brno 5. března 2019

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D., v. r.
veřejná ochránkyně práv
(zpráva je opatřena elektronickým podpisem)